

BALKAN TÜRKLERİNİN TÜRKÇEYE DAİR FARKINDALIKLARI

Öz: Balkan coğrafyasında yüzyıllardır farklı etnik ve dinî gruplar bir arada yaşamaktadır. Bu gruplardan biri de coğrafyada hâlihazırda azınlık konumunda olan Türklerdir. Son asırda coğrafyadaki siyasi değişimlere paralel olarak Türkler ana dilinde eğitim, siyasi temsil hakkı, inanç hürriyeti vb. konularda sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Yasal düzenlemelerle coğrafyadaki azınlıklara haklar verilmiş olsa da bu hakların uygulanmasında Türkler bazı engellerle karşılaşmaktadır. Özellikle Türklerin birlik ve beraberliklerinin güçlenmesinde, kimliklerinin korunmasında başat etken olan Türkçenin, ortaya çıkan bu engellerden dolayı coğrafyadaki konumu zarar görmüştür. Çalışmada, Balkan Türklerinin Türkçeye dair farkındalıklarının ne durumda olduğunu öğrenmek amaçlanmış ve Bulgaristan, Yunanistan, Kosova, Kuzey Makedonya ve Romanya’da yaşayan toplam 460 Balkan Türk’üne anket uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların genelinin dünyada Türkçe konuşan nüfusun çokluğuna, Türkçenin uluslararası ilişkilerde etkinliğine ve Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda yararlı olacağına inandıklarına dair bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcılar, genel olarak arkadaş edinmek, para kazanmak, iş bulmak, ileri düzeyde eğitim görmek için Türkçenin önemine inanmanın yanı sıra eşlerinin ve çocuklarının Türkçe bilmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Balkan Türkleri, Balkanlar ve Türkçe, Dil Farkındalığı.

The Awareness of Balkan Turks About Turkish Language

Abstract: Different ethnic and religious groups have been living together in the Balkan geography for centuries. One of these groups is the Turks who are already a minority group there. Turks have begun to experience some difficulties on some issues such as education in mother tongue, the right to political representation, freedom of religion... etc in parallel with the political changes in the geography in the last century. Although the rights have been granted to minorities through legal regulations, Turks face several obstacles in the implementation of these rights. Being the dominant factor in strengthening the unity and solidarity of Turks and protecting their identities, the importance of the Turkish language in the region has been damaged due to these obstacles. In this study, a questionnaire was applied to a total of 460 Balkan Turks living in Bulgaria, Greece, Kosovo, North Macedonia and Romania in order to understand the awareness of the Balkan Turks about the Turkish Language. The results show us that the participants of the research believed in the majority of population speaking Turkish in the world, the active use of Turkish in international relations and the benefits of learning Turkish in the international arena. In addition, they stated that learning Turkish is not only significant in making friends, earning money, finding jobs and receiving advanced education, but also it is important for their spouses and their kids. This shows that those who participated in the research have not lost the functionality of the language and their awareness could be transferred to the future generations in the family environment.

Keywords: Balkans, Balkan Turks, Turkish, Language Awareness.

TÜRKLÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
48. SAYI / VOLUME
2020-GÜZ / AUTUMN

Sorumlu Yazarlar Corresponding Authors

1) Öğr. Gör. Dr.
Rahime İrem YAVUZ

Başkent Üniversitesi
Türkçe Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

riyavuz@baskent.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9228-1767

2) Prof. Dr. Fatma AÇIK

Gazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
fatmaacik1@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3972-0799

Gönderim Tarihi Received

22.03.2020

Kabul Tarihi Accepted

16.11.2020

Atf

Citation

YAVUZ, R. İrem – AÇIK, Fatma (2020), “Balkan Türklerinin Türkçeye Dair Farkındalıkları” *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (48), 39-54.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Giriş

Bireyin ilk öğrendiği dil olarak tanımlanan ana dili hem ait olunan toplum ve toplumun sahip olduğu değerlerin algılanmasında hem de toplumun bütünleşmesinde etkilidir. Aksan'a göre (2009: 51) ana dili, “çocuğun konuşmaya başladığı sırada annesinden, aile çevresinden öğrendiği, kuşaktan kuşağa aktarılan, ulusun kültürüyle sıkı sıkıya ilişkili bir bildirişme dizgesidir; toplumsal bir kurumdur. Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü, dildir. Dil, bir yandan bireyleri ulusuna, yurduna bağlarken öte yandan geçmişle gelecek arasında köprü vazifesi görür. İnsanın varlığı dil ile mümkün olduğu gibi, toplumların varlığı da ancak dil ile mümkün olmaktadır. Dil yoksa toplum da yoktur. Dil, bir toplumun kültür kimliğidir (Ünalın, 2002: 122). Bu kimliğin korunması, dilin öğrenilmesine ve kullanılmasına bağlıdır. Yaşadıkları ülkede azınlık olarak yaşayan toplulukların da kimliklerini kaybetmemeleri için ana dilinde eğitim alma hakkına sahip olmaları ve bu haklarını kullanabilmeleri önemlidir. Bu çalışmaya konu olan Balkan coğrafyasında da azınlık olarak tanımlanan birçok topluluk bulunmaktadır.

Balkan coğrafyasında yüzyıllardır farklı etnik (Bulgar, Arnavut, Sırp, Türk, Hırvat, Sloven, Makedon, Boşnak, Yunan vb.) ve dinî (Hristiyan, Müslüman, Yahudi) gruplar bir arada yaşamaktadır. Bu coğrafyada yaşayan azınlıkların sosyal ve siyasi hakları hem ulusal hem de uluslararası anlaşmalarla düzenlenmiştir. Ancak zaman zaman hakların uygulanmasında aksaklıklarla karşılaşıldığı görülmektedir.

Balkanlarda yaşayan çeşitli azınlık gruplarının her birinin kendi içlerinde birlik ve beraberliklerini, kimliklerini koruyabilmelerinde ana dili son derece önemlidir. Azınlıklara, ana dillerini öğrenmeleri ve kullanmaları için verilen haklara ve bu haklarla ilgili uygulamalara bakıldığında ülkelere göre farklılıklar olduğu görülmektedir. Mesela; Bulgaristan'da demokratikleşme sürecinde azınlık haklarının korunması amacıyla anayasada düzenlemeler yapılmıştır. 1991'den bu yana yürürlükte olan Bulgaristan Anayasası ifade hürriyetini ve ana dilin konuşulmasını güvence altına almaktadır. Anayasanın 36. Maddesinde, “Ana dili Bulgarca olmayan vatandaşların zorunlu Bulgarca eğitimin yanı sıra kendi dillerini öğrenme ve kullanma haklarının olduğu” belirtilmektedir (Türk-Özlem, 2016: 13). Ancak Türkçe eğitim veren kurumların yetersizliği; öğretmen, ders kitabı eksikliği vb. sorunlar nedeniyle Türklerin yoğun olduğu bölgelerde bile Türkçe eğitim yapılamamaktadır. Türkçe, okullarda müfredat dışı kalmış veya ailelerin talepleri doğrultusunda açılan Türkçe dersleri de öğretmen yetersizliğinden dolayı istenen sonuca ulaşamamıştır.

Bulgaristan yönetimi, azınlıklara sadece anayasada yaptığı düzenlemelerle haklar vermemiş azınlık haklarının korunması amacıyla hazırlanan “Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi”ni de 1997 yılında imzalamıştır. Bu sözleşme ile azınlık haklarının uygulanması taahhüt edilmiş

olmasına rağmen yönetim, bu anlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmaktadır. Sözleşmeyle azınlıkların lehine alınan kararlar sadece Bulgaristan'ın AB üyeliğini kolaylaştırmıştır (Türk-Özlem, 2016: 19-20). 2007 yılından beri AB üyesi olan Bulgaristan'da azınlıklara verilen hak ve özgürlükler sadece kâğıt üzerindedir. Başta Türkler olmak üzere tüm azınlıklar ifade özgürlüğü, ana dilde eğitim ve inanç hürriyeti gibi konularda sorunlarla karşı karşıyadır.

Bulgaristan'a göre azınlıklarla ilgili konularda daha ılımlı bir politika takip eden Romanya'da 8 Aralık "Millî Azınlıklar Günü" olarak kabul edilmiş ve 1993 Anayasasının 6. Maddesinde "Devlet ulusal azınlıkların kendi etnik, kültürel, dilsel ve dinî kimliğini koruma, geliştirme ve ifade hakkını tanır ve garanti eder" ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 32. Maddesiyle "Millî azınlıkların kendi dillerini öğrenme ve bu dilde eğitim alma hakları" sağlanmakta; bu hakları gerçekleştirme yolları kanunlarla belirtilmektedir (Gökdağ, 2012: 72). 2011 tarihli Rumen Eğitim Kanunu ile de azınlık mensuplarına kendi ana dillerinde eğitim hakkı verilmesine rağmen Türkçenin Romanya'da gereksiz olduğunun düşünülmesi, Türkçe eğitimin önünde ciddi bir engel olarak durmaktadır (Szilard, 2016: 48). Ayrıca Türkçe eğitimin ilköğretim düzeyinde verilmesi ana dilinde yetkinliğe ulaşmada yeterli olmamaktadır. Orta öğretimde Türkçenin zorunlu derslerden sonra seçmeli ders olarak verilmesi Türk öğrencilerin derse olan ilgisini azaltmaktadır. Macar ve Alman azınlıklar ise 2010 yılından önce ana dillerinde eğitim alma hakkına sahip olmuşlardır. Macarlar nüfus açısından kalabalık olmaları, Almanlar ise Almancanın statüsünün yüksek olmasından dolayı bu hakkı kazanmışlardır (Szilard, 2016: 50).

Romanya yönetiminin ılımlı azınlık politikasının aksine Yunanistan'da Müslüman azınlığın varlığı kabul edilmekte, etnik azınlık kavramı ise reddedilmektedir ve ülkedeki azınlıklar hâlâ birçok demokratik hak ve özgürlükten mahrum bırakılmaktadır. 1981 yılından itibaren AB üyesi ve azınlık haklarının korunmasına yönelik birçok uluslararası metni imzalamış olan Yunanistan'da Batı Trakya Türklerinin Türkçe eğitimi ile ilgili temel sorunlar devam etmektedir (Hüseyinoğlu, 2016: 123). Türkçe ders kitaplarının yetersizliği, öğretmen ve öğrenci sayısının azlığı bahane edilerek azınlık okulları kapatılmaktadır. Türk okullarında görev yapacak yeterli öğretmen bulunmaması ve eğitim kalitesinin düşüklüğü nedeniyle gençlerin ileri düzeyde Türkçe eğitim imkânı ellerinden alınmaktadır. Dolayısıyla iyi bir işte çalışma olasılıkları da azalmaktadır.

Yunanistan, 1992 tarihli "Birleşmiş Milletler Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi"ni imzalayarak, sınırları içinde yaşayan ulusal, etnik, dinsel, dilsel ve kültürel azınlıkların varlığını korumak ve kimliklerini sürdürebilmelerini sağlamakla yükümlü olduğunu kabul etmiştir (Mandacı ve Erdoğan, 2001: 3). Yine Yunanistan

“Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi”ni 1997 yılında imzalamasına karşın, parlamentosunda bu sözleşmeyi hâlâ onaylamamıştır (Hüseynoğlu, 2016: 106-107). Dolayısıyla Batı Trakya’da yaşayan Türk azınlığa uygulanan asimilasyon politikası devam etmektedir. Türk azınlığın, yurttaşlık ve dürüst yargılanma hakkına ilişkin sorunları, “Türk” adını kullanma sorunu, müftülük sorunu, eğitim sorunu, siyasal haklara ilişkin sorunları, ekonomik alandaki sorunları hâlâ çözülememiştir.

Türk nüfusun azınlık olarak yaşadığı bir diğer Balkan ülkesi olan Kuzey Makedonya’daysa Yunanistan’dakinin aksine azınlıklarla ilgili ılımlı bir politika izlenmektedir. Kuzey Makedonya Anayasası 48. Maddesi ile; ülkedeki azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dinsel haklarını garanti altına almıştır. 13 Ağustos 2001 tarihinde imzalanan Ohri Çerçeve Anlaşması ve bu anlaşmanın sonucu olarak kabul edilen anayasa ile Kuzey Makedonya’da yaşayan azınlıkların hakları yeniden düzenlenmiş; ülkenin vatandaşlık tanımı “Makedonya Cumhuriyeti’nin vatandaşları, Makedon halkı veya Makedonya sınırları içerisinde oturan Arnavut, Türk, Vlah, Sırp, Roman, Boşnak ve diğer etnik grupların parçası olan vatandaşlar” şeklinde ifade edilmiştir. Türklerin de içinde bulunduğu azınlık teşkil eden etnik grupların eşitliği vurgulanmıştır. Böylelikle etnik grupların kamuda ve çeşitli siyasal karar alma mekanizmalarında eşit temsillerinin sağlanması, ilk ve orta dereceli okullarda azınlıkların ana dillerinde eğitim haklarının korunması gibi haklar verilmiştir (Türk-Giesel, 2016: 148). Söz konusu coğrafyada 21 Aralık “Türkçe Eğitim Günü Bayramı” olarak kutlanmaktadır. Bu gibi olumlu gelişmelerin sebebi ise ülkenin AB’ye üyelik çabaları çerçevesinde birliğin azınlık haklarıyla ilgili düzenlemelerine uymaya çalışmasıyla ilişkilendirilmelidir. Ancak bazı bölgelerde Türkçe eğitim veren okullar yeterli sayıda öğrenci olmadığı için kapatılmış, Türkçe dersleri kaldırılmıştır. Türkçe eğitime devam eden okullarda ise genellikle yeterli sayıda öğretmen olmaması ve ders kitabı eksikliği gibi sorunlar çözüm beklemektedir.

Anayasa ile azınlık haklarını düzenleyen Balkan ülkelerinden biri de Kosova’dır. Kosova’da 2001 tarihinde kabul edilen “Kosova Geçici Öz Yönetim Anayasal Çerçevesi”nde azınlık kavramı kullanılmamış ve toplumsal kesimlerin kendi dillerini ve alfabelerini mahkemelerde ve diğer resmî kuruluşlarda kullanabilecekleri, ana dillerinde eğitim görebilecekleri ve bilgiye erişebilecekleri hususları vurgulanmıştır. Bu belge ile Türkçe resmî dil statüsünü kaybetmiştir. 2006’da kabul edilen Dil Yasası ile de Arnavutça ve Sırpça resmî dil olmuştur (Türk-Karamucho, 2016: 190). Türkçenin resmî dil statüsünü kaybetmesi, Arnavut kimliğinin baskınlığı, istihdam, dil, siyaset, eğitim gibi alanlarda uygulamada karşılaşılan zorluklar Türklerin hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. 2008’de kabul edilen Kosova Cumhuriyeti Anayasası 22. Maddesi ile azınlıklarla ilgili BM Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesi ve Protokolleri, BM Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar

Sözleşmesi ve Protokolleri, Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi ve BM Her Türlü Irksal Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir. Ancak bu sözleşmelerin uygulanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Bu ülkede de diğerlerinde olduğu gibi Türkçe ders kitapları ve öğretmenlerin nitelik ve nicelik bakımından yetersizliği ve ders müfredatının yenilenmemiş olması vb. sıkıntılar mevcuttur.

Türk nüfusun günümüzde azınlık olarak varlık gösterdiği yukarıda adları anılan ülkelerde tarih boyunca yaşanan savaşlar ve siyasi gelişmelerle birlikte bu ülkelerdeki azınlıklar siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan etkilenmiştir. Mevcut durum Türk azınlığı ve Türk dilini de etkilemektedir. Bu çalışmada, Türk azınlığın ana dillerine ilişkin algılarını anlamak ve Türkçeyi kullanmaya/korumaya yönelik farkındalıklarının olup olmadığını tespit etmek amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma Balkan coğrafyasında yaşayan 18-30 yaş aralığındaki Türk gençlerinin Türkçeye bakış açılarını anlamaya yönelik nicel bir araştırmadır. Araştırma Bulgaristan, Yunanistan, Kosova, Kuzey Makedonya ve Romanya'da yaşayan 18-30 yaş aralığındaki gençlerle yapılan anket sonuçlarına dayandırılmıştır. Yaş aralığının seçiminde Türkçenin gelecekteki durumunu tahmin etmek rol oynamıştır.

Çalışmada kullanılan anket oluşturulurken Kadir Yalınkılıç'ın 2013 yılında hazırladığı "Bulgaristan Kırcalı Türklerinin Dil Durumu-Toplumdilbilimsel Bir İnceleme" adlı doktora tezinden ve 2014 yılında Mert Bolver tarafından hazırlanan "Üsküp'te Yaşayan Türklerin Dil Durumu" adlı yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular; diğer bölümlerde ise onların Türkçe algıları ve ana dili farkındalıklarını anlamaya yönelik sorular bulunmaktadır. Uygulama anket formunun başında yer alan yönergenin yanı sıra, araştırmacı çalışmanın önemi ve bu konuda katılımcılardan beklenenlerle ilgili bizzat açıklama yapmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1) Balkan Türklerinin gözünde Türkçenin Dünya dilleri arasındaki yeri nedir? 2) Balkan Türklerinin yaşadıkları ülkelerin resmî dillerine ve Türkçeye ilişkin algıları nasıldır? 3). Balkan Türklerine göre Türkçe önemli midir?

Bulgular ve Yorumlar

Çalışma Kosova, Kuzey Makedonya ve Yunanistan'da 100'er; Bulgaristan ve Romanya'da ise 80'er olmak üzere toplamda 460 Türk genci ile yapılmıştır. Uygulama Kosova (Prizren ve Priştine), Kuzey Makedonya (Üsküp, İştıp ve Gostivar) ve Romanya'nın (Köstence ve Mecidiye) farklı şehirlerinde; Bulgaristan ve Yunanistan vatandaşı Türklerle Trakya Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarıyla ilgili bulgular Tablo 1 ve Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bilgileri

Demografik Özellikler	N	%
Cinsiyet	274	59,6
	186	40,4
Yaş		
20 ve altı	307	66,7
21-25	100	21,7
25 üstü	53	11,5

Katılımcıların %59,6’sı kadın (274 kişi) ve %40,4’ü erkektir (186 kişi). Çalışma, 18-30 yaş arası gençlerle sınırlandırılmış ve katılımcıların yarısından fazlası %66,7 (307 kişi) 20-18 yaş aralığında; %21,7’si (100 kişi) 21-25 yaş aralığında ve %11,5’i (53 kişi) 25 yaş üstüdür.

Tablo 2: Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgileri

Eğitim Durumu	N	%
İlköğretim	2	0,4
Ortaöğretim	284	61,7
Lisans	173	37,6
Yüksek Lisans	1	0,2
Toplam	460	100

Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına bakıldığında; birinci sırada ortaöğretim, ikinci sırada üniversite mezunları ve son sırada da ilköğretim mezunları yer almaktadır. Sadece 1 katılımcı yüksek lisans mezunudur. Seçilen yaş aralığının bu sonucu ortaya çıkardığı söylenebilir.

Araştırmada cevap aranan birinci ve ikinci sorulara yönelik bulgulara tablo 3 ve 4’te yer verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcılara Göre Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yerine İlişkin Dağılımı

		Bulgaristan		Kosova		K.Makedonya		Romanya		Yunanistan	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dünyada Türkçe konuşan insan sayısı fazladır.	Katılmıyorum	9	11,3%	19	19,0%	13	13,0%	5	6,3%	9	9,0%
	Kısmen Katılıyorum	25	31,3%	42	42,0%	51	51,0%	44	55,0%	50	50,0%
	Katılıyorum	46	57,5%	39	39,0%	36	36,0%	31	38,8%	41	41,0%
Türkçe uluslararası ilişkilerde etkili olan bir dildir.	Katılmıyorum	19	23,8%	10	10,0%	9	9,0%	4	5,0%	12	12,0%
	Kısmen Katılıyorum	31	38,8%	34	34,0%	32	32,0%	32	40,0%	45	45,0%
	Katılıyorum	30	37,5%	56	56,0%	59	59,0%	44	55,0%	43	43,0%

“Dünyada Türkçe konuşan insan sayısı fazladır.” ifadesiyle katılımcıların Türkçenin yaygın kullanılan bir dil olup olmadığına yönelik düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların neredeyse yarıya yakını (%46) “kısmen katılıyorum” derken, %41,9’u “katılıyorum” cevabını vermiştir. %11,9’u ise bu yargıya “katılmıyorum” diyerek olumsuz görüş bildirmişlerdir. Ükelere göre katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında da “kısmen katılıyorum” ve “katılıyorum” cevabı daha fazladır.

Bulgaristan’da katılımcıların geneli “katılıyorum” cevabı verirken Kosova, K. Makedonya, Yunanistan ve Romanya’da katılımcıların geneli “kısmen katılıyorum” cevabı vermiştir.

Katılımcıların cevaplarından yola çıkarak Balkan coğrafyasında yaşayan Türk gençlerinin Türkçenin geniş bir kitle tarafından kullanılan bir dil olduğu kanaatine sahip oldukları söylenebilir. Bu kanaat ana dilleri olan Türkçenin öğrenilmesi açısından tetikleyici bir unsur olarak son derece önemlidir.

Ükelere göre katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında Bulgaristan ve Yunanistan’da katılımcıların geneli kısmen katılıyorum cevabı verirken Kosova, K. Makedonya, Yunanistan ve Romanya’da katılımcıların geneli “katılıyorum” cevabı vermiştir. Bulgulara göre katılımcıların geneli dünyada Türkçe konuşan insan sayısının fazla olduğu fikrine sahiptir. Böylesi bir düşünceye sahip olmaları farklı coğrafyalarda yaşayan Türk nüfusun varlığından haberdar olmalarının yanında Türkiye’nin ekonomik, siyasi vb. açılardan Balkan coğrafyasında etkin olmasına bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun bir dilin konuşur sayısının fazla olması onun birçok alanda etkisinin artmaya başladığının göstergesidir. Günümüzde yaşanan ekonomik, siyasi ve sosyal değişimlerle birlikte Türkçeyi öğrenmek isteyen insan sayısının artışı da bu bakımdan son derece önemlidir.

Tablo 4: Türkçe ve Resmî Dil Algısına İlişkin Katılımcı Dağılımları

	Bulgaristan		Kosova		K.Makedonya		Romanya		Yunanistan		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Kulağa hoş gelen dil	Sadece resmî dil	1	1,3%	3	3,0%	0	0,0%	4	5,0%	1	1,0%
	Resmî dil daha fazla	2	2,5%	4	4,0%	1	1,0%	11	13,8%	11	11,0%
	İkisi de aynı	31	38,8%	30	30,0%	37	37,0%	24	30,0%	54	54,0%
	Türkçe daha fazla	34	42,5%	45	45,0%	32	32,0%	31	38,8%	28	28,0%
	Sadece Türkçe	12	15,0%	18	18,0%	30	30,0%	10	12,5%	6	6,0%
Kulağa dostane gelen	Sadece resmî dil	1	1,3%	3	3,0%	3	3,0%	4	5,0%	0	0,0%
	Resmî dil daha fazla	0	0,0%	2	2,0%	4	4,0%	13	16,3%	3	3,0%
	İkisi de aynı	26	32,5%	27	27,0%	30	30,0%	36	45,0%	41	41,0%

	Türkçe daha fazla	36	45,0%	42	42,0%	39	39,0%	21	26,3%	33	33,0%
	Sadece Türkçe	17	21,3%	26	26,0%	24	24,0%	6	7,5%	23	23,0%
Kulağa ayrıca- lıklı gelen	Sadece resmî dil	2	2,5%	3	3,0%	2	2,0%	5	6,3%	3	3,0%
	Resmî dil daha fazla	6	7,5%	20	20,0%	5	5,0%	11	13,8%	26	26,0%
	İkisi de aynı	24	30,0%	35	35,0%	34	34,0%	25	31,3%	39	39,0%
	Türkçe daha fazla	37	46,3%	23	23,0%	40	40,0%	26	32,5%	20	20,0%
	Sadece Türkçe	11	13,8%	19	19,0%	19	19,0%	13	16,3%	12	12,0%
	Sadece resmî dil	1	1,3%	2	2,0%	0	0,0%	3	3,8%	0	0,0%
Kulağa kibar gelen dil	Resmî dil daha fazla	3	3,8%	2	2,0%	2	2,0%	16	20,0%	8	8,0%
	İkisi de aynı	15	18,8%	15	15,0%	25	25,0%	24	30,0%	35	35,0%
	Türkçe daha fazla	39	48,8%	44	44,0%	34	34,0%	27	33,8%	33	33,0%
	Sadece Türkçe	22	27,5%	37	37,0%	39	39,0%	10	12,5%	24	24,0%
	Sadece resmî dil	2	2,5%	1	1,0%	0	0,0%	6	7,5%	0	0,0%
Kulağa samimi gelen	Resmî dil daha fazla	0	0,0%	4	4,0%	1	1,0%	9	11,3%	2	2,0%
	İkisi de aynı	21	26,3%	16	16,0%	27	27,0%	28	35,0%	40	40,0%
	Türkçe daha fazla	36	45,0%	36	36,0%	36	36,0%	30	37,5%	29	29,0%
	Sadece Türkçe	21	26,3%	43	43,0%	36	36,0%	7	8,8%	29	29,0%
	Sadece resmî dil	1	1,3%	1	1,0%	0	0,0%	5	6,3%	0	0,0%
Kulağa modern gelen	Resmî dil daha fazla	6	7,5%	4	4,0%	2	2,0%	13	16,3%	11	11,0%
	İkisi de aynı	37	46,3%	21	21,0%	28	28,0%	21	26,3%	57	57,0%
	Türkçe daha fazla	25	31,3%	28	28,0%	34	34,0%	23	28,8%	17	17,0%
	Sadece Türkçe	11	13,8%	46	46,0%	36	36,0%	18	22,5%	15	15,0%

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların yaşadıkları ülkenin resmî dillerini ana dillerine göre daha düşük oranda “kulağa hoş gelen dil” olarak algıladıkları görülmektedir. Ükelere göre bakıldığında Bulgaristan, Kosova ve Kuzey Makedonya’da Türkçe kulağa daha hoş gelen bir dilken; Yunanistan’da “her iki dil” seçeneğinin ciddi oranda işaretlendiği görülmektedir. Dillerin müzikalitesi bağlamında yorum yapmak oldukça zordur. Ancak “dostluk dili” kavramının altında yatan sosyolojik gerçeklik yorum yapılmasına imkân verir. Bu bağlamda araştırmaya katılanların %37,1’i Türkçenin daha fazla kulağa dostane geldiğini belirtirken, %34,7’si iki dili, %20,8’i sadece Türkçeyi, %4,7’si resmî dili, %2,3’ü ise sadece resmî dili daha dostane bulduğunu ifade etmiştir.

Ükelere göre bulgulara bakıldığında Bulgaristan, Kuzey Makedonya ve Kosova’da katılımcıların geneli Türkçenin daha fazla kulağa dostane geldiğini, Romanya ve Yunanistan’da ise katılımcıların geneli resmî dil ve Türkçenin aynı derecede kulağa dostane geldiğini düşünmektedir.

Katılımcılar ilk sırada %34,1 oranıyla iki dilin de ayrıcalıklı olarak algılandıkları görülmektedir. Daha sonra sıralama %31,7'i ile daha fazla Türkçe, %16 sadece Türkçe, %14,7 resmî dil ve %3,2 sadece resmî dil şeklindedir. Ülkelere göre bakıldığında Bulgaristan, Kuzey Makedonya ve Romanya'da Türkçe daha fazla kulağa ayrıcalıklı gelirken; Kosova ve Yunanistan'da katılımcıların geneli resmî dil ve Türkçenin aynı derecede kulağa ayrıcalıklı geldiğini düşünmektedir.

Katılımcılar %38,4'ü Türkçenin daha kibar bir dil olduğu kanaatinde-dir. %28,6'sı sadece Türkçenin, %24,7'si iki dilin de, %6,7'si daha çok resmî dilin ve %1,3'ü sadece resmî dilin kulağa kibar geldiğini düşünmektedir. Ülkelere göre bakıldığında Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Kosova ve Romanya'da katılımcıların geneli Türkçe lehinde bir kanaate sahipken; Yunanistan'da resmî dil ve Türkçe bu bağlamda aynı konumdadır.

Katılımcıların kulağa samimi gelmesi açısından resmî dil ve Türkçe ile ilgili tercihleri şu şekilde olmuştur: %36,3'ü daha fazla Türkçenin, %29,5'i sadece Türkçenin, %28,6'sı iki dilin de, %3,4'ü daha fazla resmî dilin ve %1,9'u sadece resmî dilin kulağa samimi geldiğini ifade etmiştir. Ülkelere göre bakıldığında Bulgaristan, Kosova, K. Makedonya ve Romanya'da katılımcıların geneli Türkçenin daha fazla kulağa samimi geldiğini, Yunanistan'da ise katılımcıların genelinin resmî dil ve Türkçenin aynı derecede kulağa samimi geldiğini düşündükleri görülmektedir.

Katılımcılar %35,6'sı iki dili, %27,6'sı daha fazla Türkçenin, %27,3'ü sadece Türkçenin, %7,8'i daha fazla resmî dilin, %1,5'i sadece resmî dilin kulağa modern geldiğini belirtmiştir. Ülkelere göre bakıldığında Bulgaristan ve Yunanistan'da katılımcıların geneli resmî dil ve Türkçenin aynı derecede kulağa modern geldiğini, Kuzey Makedonya ve Kosova'da sadece Türkçenin, Romanya'da ise katılımcıların genelinin Türkçenin daha fazla kulağa modern geldiğini düşündükleri görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında katılımcılar yaşadıkları ülkenin diline göre Türkçeyi daha hoş, dostane, ayrıcalıklı, samimi, kibar ve modern bir dil şeklinde değerlendirmektedir. Yani Türkçe hakkında olumlu bir düşünceye sahiptirler. Özellikle Balkan coğrafyasında yaşayan Türklerin Türkçeye karşı olumlu bir algıya sahip olmaları bu coğrafyadaki Türkçenin varlığının devamı için son derece önemlidir. Crystal'ın (2010: 101) da ifade ettiği gibi insanlar kendi dillerinden gurur duyar, başkalarının onu kullanmasından haz alır ve kendileri mümkün olduğunca kullanırlarsa dilleri yaşamaya devam edecektir.

Araştırmada cevap aranan Balkan Türklerine göre Türkçenin önemli olup olmadığına yönelik algıları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Türkçe Öğrenmenin Önemine İlişkin Katılımcı Dağılımları

		Bulgaristan		Kosova		K. Makedonya		Romanya		Yunanistan	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Arka- daş edin- mek için	Çok Önemli	20	25,0%	16	16,0%	26	26,0%	14	17,5%	36	36,0%
	Önemli	43	53,8%	62	62,0%	51	51,0%	46	57,5%	53	53,0%
	Çok Az Önemli	11	13,8%	15	15,0%	18	18,0%	15	18,8%	10	10,0%
	Önemli Değil	6	7,5%	7	7,0%	5	5,0%	5	6,3%	1	1,0%
Para kazan- mak için	Çok Önemli	13	16,3%	16	16,0%	28	28,0%	23	28,8%	30	30,0%
	Önemli	47	58,8%	35	35,0%	45	45,0%	41	51,3%	52	52,0%
	Çok Az Önemli	14	17,5%	43	43,0%	19	19,0%	11	13,8%	15	15,0%
	Önemli Değil	6	7,5%	6	6,0%	8	8,0%	5	6,3%	3	3,0%
İş bul- mak için	Çok Önemli	23	28,8%	20	20,0%	36	36,0%	34	42,5%	42	42,0%
	Önemli	38	47,5%	25	25,0%	37	37,0%	34	42,5%	48	48,0%
	Çok Az Önemli	13	16,3%	41	41,0%	21	21,0%	10	12,5%	9	9,0%
	Önemli Değil	6	7,5%	14	14,0%	6	6,0%	2	2,5%	1	1,0%
İleri dü- zeyde eğitim için	Çok Önemli	34	42,5%	56	56,0%	45	45,0%	17	21,3%	53	53,0%
	Önemli	28	35,0%	30	30,0%	37	37,0%	45	56,3%	37	37,0%
	Çok Az Önemli	13	16,3%	11	11,0%	14	14,0%	16	20,0%	6	6,0%
	Önemli Değil	5	6,3%	3	3,0%	4	4,0%	2	2,5%	4	4,0%
Seya- hat et- mek için	Çok Önemli	19	23,8%	27	27,0%	30	30,0%	11	13,8%	20	20,0%
	Önemli	41	51,3%	32	32,0%	43	43,0%	39	48,8%	50	50,0%
	Çok Az Önemli	16	20,0%	36	36,0%	19	19,0%	26	32,5%	23	23,0%
	Önemli Değil	4	5,0%	5	5,0%	8	8,0%	4	5,0%	7	7,0%

Katılımcıların %55,4'ü arkadaş edinmek için Türkçenin önemli olduğunu, %24,3'ü çok önemli olduğunu, %15'i çok az önemli olduğunu ve %5,2'si önemli olmadığını düşünmektedir. Ülkelere göre bulgulara bakıldığında beş ülkede de katılımcıların geneli arkadaş edinmek için Türkçenin önemli/çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, uygulamanın Türklerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde yapılması etkili olmuştur. Katılımcıların yaşadıkları yerlerde sosyal çevreleri (komşu, esnaf, mahalle arkadaşı vb.) çoğunlukla Türklerden oluşmaktadır. Türkçenin ev ortamı dışında sosyal çevrede kullanılıyor olması o coğrafyada Türkçenin yaşaması için son derece önemlidir.

Araştırmaya katılanların %47,8'i para kazanmak için Türkçenin önemli olduğunu, %23,9'u çok önemli olduğunu, %22,1'i çok az önemli olduğunu ve %6'sı önemli olmadığını ifade etmiştir. İş bulmak için Türkçenin önemli olduğunu düşünenlerin oranı %39,5 çok önemli olduğunu düşünenlerin oranı %33,6, çok az önemli olduğunu düşünenlerin oranı %20,4 iken önemli olmadığını düşünenlerin oranı %6,3'tür. Bulgaristan, K. Makedonya, Romanya ve

Yunanistan’da katılımcıların geneli para kazanmak için Türkçenin önemli olduğunu düşünürken; Kosova’da tam tersi çok az önemli olduğu kanaati yaygındır. Söz konusu ülkelerde Türk şirketler ve iş adamlarına ait yatırımlar mevcuttur, Türkiye Cumhuriyeti ile bu ülkeler arasında ekonomik iş birlikleri de devam etmektedir. İş ve ekonomi dünyasında yaşanan gelişmelerin etkisiyle Türkçe, bu coğrafyada para kazanmak/iş bulmak için önemli hâle gelmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti’nin ekonomik alanda güç kazanmaya başlaması da Balkan coğrafyasında yaşayan soydaşlarımızın Türkiye’de iş bulma ümidini artırmıştır.

Katılımcıların %44,5’i ileri düzeyde eğitim için Türkçenin çok önemli olduğunu, %38,4’ü önemli olduğunu, %13’ü çok az önemli olduğunu ve %3,9’u önemli olmadığını düşünmektedir. Beş ülkede de katılımcıların geneli ileri düzeyde eğitim için Türkçenin önemli/çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin Balkan ülkelerinde yaşayan Türk gençlerine lisans ve lisansüstü eğitimi için sağladığı burs imkânları ve yaşadıkları ülkelerin Türkiye’ye yakın olması sebebiyle Türkiye’de okumak istemektedir. Ayrıca lisans ve lisansüstü eğitimlerini ana dillerinde alabilecek olmaları da Türk üniversitelerini tercih etmelerinde önemli bir etmendir.

Araştırmaya katılanların %44,5’i seyahat etmek için Türkçenin önemli olduğunu, %26’sı çok az önemli olduğunu, %23,2’si çok önemli olduğunu ve %6’sı önemli olmadığını ifade etmiştir. Balkan coğrafyasının Türkiye’ye yakınlığı, bu coğrafyada yaşayan soydaşlarımızın akrabalarının Türkiye’de olması ve Türkiye’nin önemli bir turizm merkezi hâline gelmesi katılımcıların seyahat için Türkiye’yi tercih etmelerinde önemli rollere sahiptir. Kısaca, Balkanlardaki Türk gençlerinin; Türkiye’de yaşamak, eğitim almak, çalışmak ve seyahat etmek için Türkçe öğrenmenin önemli olduğunun farkında oldukları görülmektedir.

Katılımcıların Türkçe öğrenmenin/bilmenin Türkiye dışında uluslararası alanda bir katkısının olup olmadığına yönelik algıları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Katılımcılara Göre Türkçenin Uluslararası Alandaki Konumuna İlişkin Dağılım

		Bulgaristan		Kosova		K.Makedonya		Romanya		Yunanistan	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda benim için yararlı olacağını düşünüyorum.	Katılmıyorum	4	5,0%	5	5,0%	4	4,0%	3	3,8%	8	8,0%
	Kısmen Katılıyorum	20	25,0%	36	36,0%	37	37,0%	27	33,8%	28	28,0%
	Katılıyorum	56	70,0%	59	59,0%	59	59,0%	50	62,5%	64	64,0%

Tablo 6’ya göre “Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda benim için yararlı olacağını düşünüyorum.” ifadesine katılımcıların %62,6’sı katılıyorum,

%32,1'i kısmen katılıyorum, %5,2'si ise katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların yarısından fazlası Türkçenin uluslararası alanda kendileri için yararlı olacağını düşünmektedir. Bu sonuç beş ülke için de ortaktır ve Tablo 3'teki ikinci maddeye ilişkin bulgularla paralellik göstermektedir. Sonuçlar, katılımcıların çoğunluğunun uluslararası alanda Türkiye'nin güçlü ve etkili olduğuna dair bir algıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu sebeple Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda kendilerine fayda sağlayacağına inanmaktadırlar.

Balkan Türklerinin Türkçenin ve Türkiye'nin uluslararası alandaki konumuna ilişkin olumlu bir algıya sahip olmaları Türkçenin bu coğrafyadaki varlığını sürdürebilmesi için önemlidir. Çünkü dil, öğrenilmeye ve kullanılmaya devam ettiği sürece varlığını koruyabilmektedir. Bir dilin işlevsel olması da o dilin öğrenilmesini teşvik etmektedir.

Katılımcıların ana dillerini korumak için ne yaptıkları/yapabileceklerini öğrenmeye yönelik soruya verdikleri cevaplar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Katılımcılara Göre Aile Ortamında Türkçenin Etkisine İlişkin Dağılım

		Bulgaristan		Kosova		K.Makedonya		Romanya		Yunanistan	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Çocuğumun Türkçeyi doğru ve güzel konuşması önemlidir.	Katılmıyorum	4	5,0%	5	5,0%	7	7,0%	2	2,5%	4	4,0%
	Kısmen Katılıyorum	2	2,5%	11	11,0%	7	7,0%	25	31,3%	5	5,0%
	Katılıyorum	74	92,5%	84	84,0%	86	86,0%	53	66,3%	91	91,0%
Evleneceğim kişinin Türkçe bilmesi önemlidir.	Katılmıyorum	5	6,3%	10	10,0%	14	14,0%	14	17,5%	5	5,0%
	Kısmen Katılıyorum	11	13,8%	26	26,0%	17	17,0%	31	38,8%	16	16,0%
	Katılıyorum	64	80,0%	64	64,0%	69	69,0%	35	43,8%	79	79,0%

Tablo 7'deki sonuçlara bakıldığında katılımcıların %84,3'ü çocuğunun Türkçeyi doğru ve güzel konuşmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Bu ifadeye katılımcıların %10,8'i kısmen katılırken; %4,7'si katılmamaktadır. Ayrıca katılımcıların %67,6'sı evleneceği kişinin Türkçe bilmesinin önemli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %21,9'u bu düşünceye kısmen katılırken; %10,4'ü eşinin Türkçe bilmesinin önemli olmadığını belirtmiştir.

Beş ülkede de katılımcıların geneli eşlerinin Türkçe bilmesini ve çocuğunun Türkçeyi doğru konuşmasını dili korumada önemli bir unsur olarak görmektedir. Çoğunluğun aile kurarken Türkçe bilen bir eşi tercih etmesi ana dilinin önce evde, aile içinde öğrenildiğinin bilincinde olduklarını göstermektedir. Ana dili, çocukken aileden ve yakın çevreden öğrenilen ilk dil olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla çocuğun ana dilini doğru ve güzel kullanması ebeveynlerine bağlıdır. Balkan coğrafyasında yaşayan Türk azınlığın evde, aile ortamında iletişim için resmî dil yerine Türkçeyi tercih etmeleri son derece

önemlidir. Böylece hem Türkçe unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmayacaktır. Bilindiği üzere bu coğrafyada günümüzde de Türk azınlığın ana dillerinde eğitim alabilmelerinde sorunlar yaşanmaktadır. Eğitimle ilgili yaşanan bu sorunlar devam ettiği sürece Türkçenin gelecek nesillere öğretilmesi ve kullanılmasının devamı konusunda özellikle ebeveynlere büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Araştırmaya katılanların bir kısmı ise çocuğunun Türkçeyi doğru konuşmasının önemli olmadığını (22 kişi) ve eşinin de Türkçe bilmesinin önemli olmadığını (48 kişi) ifade etmiştir. Katılımcı sayısı dikkate alındığında ana dilini bilip bilmeme noktasında %2,5 ila %5,00 oranında çocuklarının ana dilini güzel kullanma becerisine sahip olmasını gerekli görmeyen ve %5 ila %17,5 arasında eşinin Türkçe bilmemesini önemsememe durumu önlem alınması gereken bir gerçeklik olarak dikkatlerden kaçmamalıdır.

Sonuç olarak ulaşılan bulgular, Türkçenin gelecekte de Balkan coğrafyasında varlığını koruyabileceğine dair ümit vericidir. Balkanlarda yaşayan Türk nüfusun -özellikle gençlerin- Türkçenin nesiller boyu kullanılmasının, öğrenilmesinin önemli olduğunun farkında olmaları ve bu bilinçle çocuklarını yetiştirmeleri sayesinde; kültürünü, tarihini, geleneklerini vb. bilen ve sahip çıkan Türk gençleri yetişecektir. Böylece Türkçenin coğrafyadaki etkinliği de devam edecektir.

Sonuç ve Öneriler

Balkanlarda farklı etnik ve dinî kimliklere sahip insanlar yaşamaktadır. Bunların içerisinde azınlık olarak yaşayan Türklerin hak ve özgürlükleri uluslararası anlaşmaların yanı sıra anayasalarındaki düzenlemelerle teminat altına alınmış olmasına rağmen Türkler sık sık çeşitli sorunlar ve hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır (Mandacı, 2001; Cin, 2014; Kâmil, 1989; Özlem, 2013/2015/2016; Hüseyinoğlu, 2015). Azınlıklar konusunda baskıcı bir tutuma sahip olan Yunanistan ve Bulgaristan'da özellikle Türklere karşı asimilasyon politikası yürütüldüğü araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir. İrkçi siyasetçilerin çabalarıyla tanınan hakların uygulanmasında engeller çıkarılmaktadır (Yavuz, 2014; Aykoç, 2019; Cin, 2003). Yönetimler etnik bütünlüğü bozmamak için etnik azınlıkları (Türkler, Romanlar, Pomaklar, Ulahlar ve Arnavutlar) görmezden gelmektedirler. Yunanistan, ülkede etnik farklılıkların olmadığını savunmakta ve sadece Müslüman azınlığın varlığını kabul etmektedir. Bulgaristan ise azınlıkları, "Ana dili Bulgarca olmayan vatandaşlar" olarak tanımlamaktadır. Bu şekilde iki ülkede de azınlıkların etnik kimliği yok sayılmaktadır. Azınlık haklarının uygulanması konusunda Kuzey Makedonya, Kosova ve Romanya göreceli olarak daha iyi durumda olduğu söylenebilir. "Ben bir Makedon için on Türk vururum, çünkü bizi Osmanlı geri bıraktı" şeklindeki Arnavut, deyişi veya 1984'te başkan Jivkov'un başlattığı "Ad değiştirme kampanyası" veya 1946'da çıkan soyadı yasası ile Kosova'da yaşayan Türklerin soyadlarına daha önce Sırpça (-yeviç) son ekinin yerine Arnavutça

(-i) son ekinin getirilme kararı (Oran, 1993) gibi örnekler bu iddiamızı doğrulamaktadır.

Türkçenin Balkan coğrafyasındaki ve uluslararası platformdaki yerini bu coğrafyadaki Türklerin görüşlerine dayanarak ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada katılımcıların genelinin dünyada Türkçe konuşan nüfusun çokluğuna (%41,9 “katılıyorum”, %46 “kısmen katılıyorum”), Türkçenin uluslararası ilişkilerde etkili olduğuna (%50,4 “katılıyorum”, %37,8 ise “kısmen katılıyorum”) ve Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda kendileri için yararlı olacağına (%62,6 “katılıyorum”, %32,1 “kısmen katılıyorum”) inandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak arkadaş edinmek, para kazanmak, iş bulmak ve ileri düzeyde eğitim için Türkçenin önemli olduğunu ifade etmeleri araştırmaya katılanların Türkçenin dil olarak işlevselliğini kaybetmediğini düşündüklerini göstermektedir. Katılımcılar Türkçenin hem bu coğrafyada hem de uluslararası iletişimde etkili olduğuna inanmaktadırlar. Balkan coğrafyasında azınlık olarak tanımlanan Balkan Türklerinin ana dillerinin işlevsel ve önemli olduğu inancına sahip olmaları Türkçenin bu coğrafyadaki varlığını ileriki yıllarda da koruyabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların Türkçeye ilişkin olumlu bir algıya sahip olmalarının yanında eşlerinin ve çocuklarının Türkçe bilmesinin önemli olduğunu düşünmeleri gelecek için umut vericidir. Unutulmamalıdır ki ana dilini, kültürünü, geçmişini bilmeyen azınlıklar asimile olmaya mahkûmdurlar. Dil, sadece bir iletişim aracı değil ulusal birliği sağlayan, toplumsal bağları güçlendiren önemli bir faktördür. Balkan coğrafyasındaki Türklerin Türkçenin bu bağlayıcılığının farkında olmaları ve aile kurarken, çocuk yetiştirirken dil bilinciyle hareket etmeleri Türkçenin o coğrafyada yaşaması açısından önemlidir. Böylece Balkan Türkleri ile Türkiye arasındaki bağlar nesiller boyu devam edebilecektir. Ancak uygulama yapılan ülkelerdeki Türk gençlerinin bir kısmının aile kurarken ya da çocuk yetiştirirken ana dillerinin önemli olmadığını bir kısmının ise Türkçe öğrenmenin uluslararası alanda kendisi için yararlı olmayacağını, Türkçenin uluslararası alanda etkili olmadığını düşünmeleri dikkate alınmalıdır.

Uygulamaya katılan gençlerden bazılarının Türkçe yerine yaşadıkları ülkenin dilini öncelemesi yani Türkçenin işlevsel bir dil olmadığını belirtmeleri Türkçe hakkında olumlu bir algıya sahip olan katılımcıların sayısı fazla olmasına rağmen düşündürücü ve acilen tedbir alınması gereken bir husustur. Çünkü bu şekilde düşünenler hem aile hayatında hem de sosyal hayatta ana dillerini değil resmî dili kullanmayı tercih etmektedirler. Balkan coğrafyasındaki gençlerin Türkçe öğrenmenin ve kullanmanın gerekli olmadığına inanmaları hem Türkçenin bu coğrafyadaki geleceği için büyük bir sorundur hem de bu gençlerin kimliklerini koruyabilmelerinin önünde ciddi bir engeldir. Bu sorunu çözmek, Türklerin ve Türkçenin üzerindeki siyasi ve sosyal baskıları ortadan kaldırmak amacıyla Türkiye'nin çalışmalarına devam etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda verilen cevaplardan yola çıkılarak önerilerimiz şunlar olacaktır:

1. İş bulmak ve para kazanmak için Türkçenin önemli olmadığını belirten gençlerin varlığı dikkate alınarak Türk yetkililer, iş insanları Balkan coğrafyasındaki yatırım alanlarında Türkçe bilen eleman çalıştırmak gibi bir yol izleyebilir. Yani Türkiye kökenli firma, fabrika vb. yerlerde işe girmenin şartlarından biri olarak Türkçe bilmeyi öne sürebilir.

2. İleri düzey eğitim imkânı için Türkçe bilmenin önemli olmadığını düşünen gençler dikkate alınarak Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının Balkan coğrafyasına daha fazla kontenjan ayırması sağlanabilir. Ayrıca YÖK sadece Türkiye Türklerine değil ALES ve YDS gibi sınavlardan yüksek puan almış Balkan Türklerine de Türkiye, Avrupa veya Amerika'da lisansüstü eğitim için burs verebilir.

3. Sinema günleri, tiyatro turneleri vb. sosyal-kültürel etkinliklerle Türkçe, Türk kültürü, dil bilinci desteklenebilir.

4. Türk azınlığa verilen yasal hakların uygulanmasında yaşanan sıkıntıların çözümü için Türkiye, soydaşlarımıza ait vakıf, dernek vb. kurumlarla ortak çalışmalar yürütmeli, siyasi anlamda girişimlerde bulunmalıdır.

KAYNAKLAR

AKSAN, Doğan (2009), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.

AYKOÇ, Emre (2009), *Türkiye ve Yunanistan'ın Azınlık Politikaları: İkili İlişkiler, Ulusçuluklar ve Azınlık Hakları Ekseninde Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

CİN, Turgay (2003), *Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü*, Seçkin Yay., Ankara.

_____ (2015) "Yunanistan'daki Azınlıklar ve Bunların Hukuki Durumları", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 4045-4116, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan.

CRYSTAL, David (2010), *Dillerin Katli- Bir Dilin Ölümü Bir Milletın Ölümüdür*, (Çev. Gökhan Cansız), Profil Yay., İstanbul.

GIESEL, Christoph- TÜRK, Fahri (2016), "Makedonya Türk Azınlığı ve Türkçe", F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları* (s.129-177), Astana Yay., Ankara.

GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız (2012), "Balkan Ülkelerinin Anayasalarında Dil Kullanımı İle İlgili Düzenlemeler", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4*, Fall p. 69-97.

HÜSEYİNOĞLU, Ali (2015), "Balkanlarda Azınlıklar ve Siyasal Katılım Hakkı: Batı Trakya (Yunanistan) Örneği", *Yeni Türkiye*, 21(69), s. 4777-4786.

_____ (2016), "Yunanistan'da (Batı Trakya) Türk azınlığı ve Türkçe", F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları* (s. 103-127), Astana Yay., Ankara.

- KAMİL, İbrahim (1989), *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara.
- KARAMUCHO, Sancar- TÜRK, Fahri (2016), “Kosova Türk Azınlığı ve Türkçe”, F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları* (s. 179-200), Astana Yay., Ankara.
- MANDACI, Nazif- ERDOĞAN, Birsen (2001), *Balkanlarda Azınlık Sorunu: Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya ve Bulgaristan'daki Azınlıklara Bir Bakış*, SAEMK, Ankara.
- ORAN, Baskın (1993), “Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik-Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48 (1-4), 109-120.
- ÖZLEM, Kader (2013), “Bulgaristan Türklerinin Tarihsel Süreç İçerisinde Dönüşümü, AB Üyelik Süreci ve Türk Azınlığa Etkileri”, *Türk-Bulgar İlişkileri Üzerine Makaleler*, Ed.: Yeliz Okay, Doğu Kitabevi, İstanbul, s. 173-202.
- _____ (2015), “Asimilasyon, Göç ve Demokratik Dönem Azınlık Sorunları Bağlamında Bulgaristan Türkleri”, *Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı, Yeni Türkiye IV*, Sayı 69, Mart-Haziran, s. 4423-4430.
- _____ (2016), “Bulgaristan’ın Türk Azınlık Politikası (1912-1923)”, *VIII. Uluslararası Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi*, “Küresel ve Bölgesel Sistemde Devlet ve Devlet Dışı Aktörler”, 28-29 Kasım 2016, Uludağ Üniversitesi Yayını, Bursa.
- ÖZLEM, Kader- TÜRK, Fahri (2016), “Bulgaristan Türkleri ve Türkçe”, F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları* (s. 1-34), Astana Yay., Ankara.
- SZİLAGYÍ, Szilard (2016), “Romanya Türkleri ve Türkçe, Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları”, F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları* (s. 35-64), Astana Yay., Ankara.
- TÜRK, Fahri (2016), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları*, Ankara: Astana.
- ULUTÜRK, Rafet (2017), *Bulgaristan Türkleri Kimlik Mücadelesi*, Dinç Yay., İstanbul.
- ÜNALAN, Şükrü (2002), *Dil ve Kültür*, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- YAVUZ, Yenel (2014), *Yunanistan’ın Azınlıklara Yönelik Politikaları ve Uygulamaları*, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.